

ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษา

ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่างในจังหวัดสงขลา

สุธีรา เดชนครินทร์^{1*} อัครญาณ อารยะญาณ¹

Received: March 12, 2021

Revised: March 24, 2021

Accepted: April 19, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่างในจังหวัดสงขลา จำนวน 3 แหล่ง ประกอบด้วย ตลาดน้ำคลองแห วัดคูเต่า และวัดนารังนก ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา และแบบบังเอิญจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนแหล่งละ 60 คน โดยผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 180 คน เป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชนในชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาครั้งนี้ค้นพบว่า ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงที่สุด ตามมาด้วย ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาตามแหล่งท่องเที่ยวในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวต่างกันมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับหน่วยงานของรัฐ หรือผู้กำหนดนโยบายในการจัดสรรงบประมาณไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง

¹ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author E-mail: yuy_342@hotmail.com

Cultural Tourism Development for Community Needs: A Case Study of Lower U-Tapao River Basin in Songkhla

Suteera Detnakarin^{1*}, Akkayarn Arrayayarn¹

Abstract

The main objective of this research is to study cultural tourism development for community needs in three cultural destinations at lower U-Tapao river basin in Songkhla, consisting of Klonghae floating market, Wat Khu Tao, and Wat Na Rang Nok. The quantitative approach is conducted by using questionnaire. Quota sampling and accidental sampling techniques are used to collect data of 60 respondents per cultural tourism destination. The sample groups consist of 180 persons from representatives of governmental agencies, entrepreneurs, and local people. The data analysis methods consist of frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results found that cultural tourism development for community needs at lower U-Tapao river basin are at high level for tourism destination management with the highest mean score, followed by activities and processes, tourism values, and community participation, respectively. To consider each cultural tourism destination of Lower U-Tapao River Basin, it found that different tourism destinations have different needs to develop into cultural sites. The results are basic information that government officers or policy makers should allocate budget on cultural tourism development based on the local needs.

Keywords: Community Needs, Cultural Tourism, Lower U-Tapao River Basin, Participation, Tourism Values

¹ Lecturer, Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajabhat University

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นด้วยกระแสดังของละครไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุพเพสันนิวาส นาคี และกลั่นกาสะลอง และจากรายงานการสำรวจพฤติกรรม การท่องเที่ยวของคนไทย พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยในปี พ.ศ. 2560 มีคนไทยท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ร้อยละ 14.2 และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2561 เป็นร้อยละ 17.8 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559, 2560) ทำให้ชุมชนกลายเป็นภาคส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะชุมชนเป็นเจ้าของทุนทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิต การแสดงพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น ชุดประจำถิ่น สถาปัตยกรรม ภาษา และศาสนา ซึ่งมีความสวยงาม และมีความโดดเด่นทาง วัฒนธรรมในแต่ละชุมชน (ปิ่นฤทัย คงทอง และสุวารี นามวงศ์, 2559; รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส, 2556) แม้เป็นที่ยอมรับว่าชุมชนเป็นภาคส่วนที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม แต่จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่าบทบาทของชุมชนท้องถิ่นยังคลุมเครือ และมีการ ให้ความสำคัญต่อการแสดงความต้องการพัฒนาจากชุมชนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ก่อให้เกิดช่องว่าง ความรู้สึกและความสับสนของคนในชุมชนสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Haukeland, 2011; Muganda, Sirima, & Ezra, 2013) ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเริ่มต้นจาก ตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เพราะหากมีการตัดสินใจพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยไม่มีการปรึกษาร่วมกันระหว่างบุคคล ภายนอก กับคนในชุมชนในขั้นตอนการวางแผนและการ ออกแบบ มันคงเป็นไปได้ยากที่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจะประสบความสำเร็จได้ (Aref, et al., 2010) ดังนั้น ก่อนลงมือพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรเริ่มจากการให้ชุมชน ได้วิเคราะห์และค้นหาความต้องการด้วยตัวของชุมชนเอง ทำให้ได้ข้อมูลมาเชื่อมโยงกับการวางแผน พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐินี ทองดี, 2560)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงบทบาทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากการ ทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่าชุมชนยังแสดงบทบาทเพียงเล็กน้อยเท่านั้นในการเป็นผู้เสนอ ความต้องการพัฒนา งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ซึ่งศึกษาในบริบทของกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่างที่มีพื้นที่ครอบคลุมหลายอำเภอในจังหวัด สงขลา เหตุผลที่ศึกษาชุมชนนี้เพราะกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่างเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิม ตลอดจนยังเป็นแหล่งรายได้จากการท่องเที่ยวที่สำคัญของ จังหวัดสงขลาอีกด้วย (นราวดี บัวขวัญ, 2556) และการลงชุมชนครั้งนี้ยังเป็นการตอบโจทยยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาอีกด้วย โดยศึกษา ใน 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านกิจกรรมและกระบวนการ และ ด้านการมีส่วนร่วม ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่มีส่วนสำคัญต่อการวางแผนและ

การจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มน้ำคลองอุตะเขตอนล่าง จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำคลองอุตะเขตอนล่าง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามประเด็นดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ งานประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนการแสดงสินค้า การแต่งกาย เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมคาดหวังมาสัมผัสวัฒนธรรม ซึ่งมีความโดดเด่นและแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งอื่น ๆ (กัลยา สว่างคง, 2558; ไบเฟิร์น วงษ์บัวงาม และมุขสุตา พูลสวัสดิ์, 2556)

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์ประกอบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์ประกอบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ภัทรชนกัลย์ เตียไพบูลย์ (2557)	ทิพาพร ไตรบรรณ (2557)	สุธี เสริฐศรี (2557)	กัลยา สว่างคง (2558)	อดิศร ศักดิ์สูง และวรุตม์ นาทิ (2559)
1. ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว					
1.1 คุณค่าหลัก	✓		✓		✓
1.2 คุณค่าทางวัฒนธรรม	✓			✓	
2. ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว		✓	✓	✓	✓
2.2 ระบบสาธารณูปโภค	✓		✓		✓

ตารางที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์ประกอบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ต่อ)

องค์ประกอบในการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ภัทรชนกัลย์ เตี้ยไพบูลย์ (2557)	ทิพาพร ไตรบรรณ (2557)	สุธี เสรีรัฐศรี (2557)	กัลยา สว่างคง (2558)	อดิสร ศักดิ์สูง และวรุฒม์ นาทิ (2559)
2.3 การจัดการความสะอาด		✓			
2.4 การจัดการความปลอดภัย	✓	✓	✓		
2.5 สิ่งอำนวยความสะดวก	✓	✓		✓	
3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ					
3.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม	✓				✓
3.2 การบริการข้อมูลการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม		✓			✓
3.3 การบริหารจัดการด้านการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		✓		✓	
4. ด้านการมีส่วนร่วม					
4.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓
4.2 การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น	✓	✓			✓

จากตารางที่ 1 พบว่ามีการศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหลายองค์ประกอบ ผู้วิจัยเลือกศึกษาทุกองค์ประกอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถอธิบายได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมเยือนแหล่งท่องเที่ยว โดยคุณค่าในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวอาจมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์เฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ที่สามารถสร้างความประทับใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ (ไบเฟิร์น วงษ์บัวงาม และมุขสุดา พูลสวัสดิ์, 2556; ปฐม หงส์สุวรรณ และกรณิการ์ สุพิชญ์, 2560) ดังนั้น องค์ประกอบด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการศึกษารุ่นนี้ ประกอบด้วย คุณค่าหลักและคุณค่าทางวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบนี้เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกเบื้องต้นให้แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งความสามารถในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ หรือแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและแตกต่างจากที่อื่น ตลอดจนการมีศักยภาพในการรองรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต (จามจุรี ศรีชูโณม, และคณะ, 2558) ดังนั้นองค์ประกอบด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการศึกษารุ่นนี้ ประกอบด้วย การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ระบบ

สาธารณูปโภค การจัดการความสะอาด การจัดการความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน เนื่องจากกิจกรรมและกระบวนการเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการและแสวงหาประสบการณ์จากการทำกิจกรรมท่องเที่ยวภายในชุมชน ตลอดจนมีกระบวนการการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ ความรู้ จนนำไปสู่ความประทับใจ และเกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น (เถกิงศักดิ์ ชัยชาญ, 2556; ศิริจรรยา ประพุดทิกิจ, 2553) ดังนั้นองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการสำหรับการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การบริการข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วม องค์ประกอบนี้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นประชาชน ผู้ประกอบการ รวมทั้งองค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ โดยการมีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่ การคิด การวางแผน การปฏิบัติงานตามแผน การติดตามและตรวจสอบ ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นโดยรวม (เถกิงศักดิ์ ชัยชาญ, 2556; สุธิเสริฐศรี, 2557) สำหรับการศึกษานี้ผู้วิจัยแยกศึกษาองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง

จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง ทำให้ผู้วิจัยพบแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต จำนวน 3 แหล่ง ได้แก่ ตลาดน้ำคลองแห วัดคูเต่า และวัดนารังนก (นราวดี บัวขวัญ, 2556; เทศบาลเมืองคลองแห, 2562; องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม, 2562)

1) ตลาดน้ำคลองแห

ตลาดน้ำคลองแหตั้งอยู่ในตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นตลาดน้ำเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของภาคใต้ โดยมีรูปแบบตลาดที่ผสมผสานระหว่างตลาดน้ำที่เน้นการจำหน่ายสินค้าบนเรือ และตลาดโบราณที่จำหน่ายสินค้าทางบก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้พยายามดำรงรักษาให้ตลาดแห่งนี้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป โดยการใช้วัสดุและภาชนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น กระบอกไม้ไผ่ ใบตอง เป็นต้น อีกทั้งยังรณรงค์ให้แต่งกายด้วยชุดไทยพื้นบ้าน เพื่อสร้างบรรยากาศของวัฒนธรรมไทย

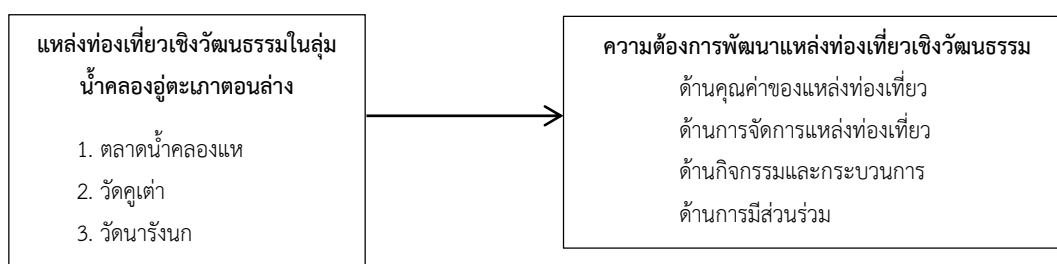
2) วัดคูเต่า

วัดคูเต่า ตั้งอยู่ที่หมู่ 3 ตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา วัดคูเต่าเป็นวัดโบราณ ซึ่งมีความสวยงามและมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม โดยในอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนังพระเวสสันดรชาดก และภายในวัดยังมีโบสถ์มณฑป บั้ว ศาลาการเปรียญ ศาลาท่าน้ำ หอระฆัง กุฏิไม้ทรงไทย นอกจากนี้ วัดคูเต่ายังได้รับรางวัลเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ในปี ค.ศ. 2011

3) วัดนารังนก

วัดนารังนก ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เป็นวัดเก่าแก่ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่สมัยอยุธยา อายุประมาณ 250 ปี ศิลปกรรมที่สำคัญภายในวัด ได้แก่ อุโบสถที่มีรูปแบบโครงสร้างทรงสูงหลังคา 2 ชั้น มีลวดลายประดับปูนปั้นรูปเทพพนมล้อมรอบด้วยลายกนกอยู่บริเวณหน้าบัน ภายในผนังอุโบสถมีภาพวาดจิตรกรรมชุดพุทธประวัติ หน้าบันเป็นลวดลายรูปสัตว์และดอกไม้ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีกุฏิสงฆ์ทรงไทย สร้างด้วยไม้มีหลังคากระเบื้องสีแดงโบราณ

ดังนั้น กรอบแนวคิดการวิจัยที่มาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในครั้งนี้ ประกอบด้วย ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม โดยสำรวจจากความต้องการของชุมชนภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 แหล่ง ได้แก่ ตลาดน้ำคลองแห วัดคูเต่า และวัดนารังนก ซึ่งแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) ซึ่งรายละเอียดของวิธีการดำเนินวิจัยมีดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจและเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ติดกับคลองอยู่ตะเภาดอนล่าง ประกอบด้วย ตลาดน้ำคลองแห วัดคูเต่า และวัดนารังนก โดยตลาดน้ำคลองแหตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองคลองแห ส่วนวัดคูเต่า และวัดนารังนก ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งอยู่ โดยจากข้อมูลเบื้องต้น พบว่า มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประมาณ 5,664 คน (เทศบาลเมืองคลองแห, 2562; องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม, 2562) ผู้วิจัยคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane (จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด และคณะ, 2560) ระดับความเชื่อมั่น 92% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 8% คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ประมาณ 152 คน ผู้วิจัยเพิ่มกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเป็น 180 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (quota sampling) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แหล่ง แหล่งละ 60 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เพื่อให้ได้แบบสอบถามครบ 180 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (กัลยา สว่างคง, 2558; ทิพาพร ไตรบรรณ, 2557; ภัทรธนกัลย์ เตียไพบุลย์, 2557; สุทธิ เสริฐศรี, 2557; อติศร ศักดิ์สูง และ วรุตม์ นาที, 2559) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ส่วนที่ 2 การประเมินความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 = ไม่ต้องการพัฒนา จนถึง 5 = ต้องการพัฒนาภายใน 6 เดือน ในส่วนนี้มีข้อคำถามจำนวน 38 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เป็นการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เมื่อผู้เชี่ยวชาญ ได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้อง โดยทั้ง 38 ข้อผ่านเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกทั้งหมด นั่นคือข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป (บุญใจ ศรีสถิตยนรากร, 2555) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งได้แก่ ประชาชนในแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยแต่ละองค์ประกอบมีความเชื่อมั่นตามลำดับดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว = 0.960 2) องค์ประกอบด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว = 0.940 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ = 0.944 และ 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม = 0.955 จากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคข้างต้น แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของเครื่องมือด้านความเชื่อมั่นผ่านเกณฑ์อย่างน้อย 0.7 (บุญใจ ศรีสถิตย่นรากูร, 2555) สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงานกับเทศบาลเมืองคลองแห และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่athom และเดินทางไปเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยตัวเอง ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 3 แหล่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.3 รายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.3 และมีสถานะสมรสมากที่สุด คือร้อยละ 53.3 นอกจากนี้ส่วนใหญ่มักระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.3 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 37.1

ผลการศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่าง

1) ผลการศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในองค์ ประกอบที่ 1 ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว โดยผลการศึกษาสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการของชุมชนในองค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบด้านคุณค่า ของแหล่งท่องเที่ยว	ตลาดน้ำคลองแห		วัดคูเต่า		วัดนารังนก		รวมทั้ง 3 แหล่ง	
	ระดับ		ระดับ		ระดับ		ระดับความ	
	$\bar{X}$	ความต้องการ	$\bar{X}$	ความต้องการ	$\bar{X}$	ความต้องการ	$\bar{X}$	ความต้องการ
1. คุณค่าหลัก	4.42	มากที่สุด	2.66	ปานกลาง	4.01	มาก	3.71	มาก
2. คุณค่าทางวัฒนธรรม	4.36	มากที่สุด	2.62	ปานกลาง	4.12	มาก	3.70	มาก
รวมองค์ประกอบด้าน คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	4.39	มากที่สุด	2.64	ปานกลาง	4.07	มาก	3.70	มาก

ความต้องการพัฒนาของชุมชนในด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวจากตารางที่ 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ชุมชนมีความต้องการพัฒนาคุณค่าหลักของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด เท่ากับ 3.71 รองลงมา คือ ชุมชนมีความต้องการพัฒนาคุณค่าทางวัฒนธรรม เท่ากับ 3.70 นอกจากนี้ยังค้นพบว่า ตลาดน้ำคลองแหต้องการพัฒนาด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$) ตามด้วยวัดนารังนก ($\bar{X} = 4.07$) และวัดคูเต่า ($\bar{X} = 2.64$) ตามลำดับ

2) ผลการศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในองค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยผลการศึกษาสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความต้องการของชุมชนในองค์ประกอบที่ 2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบด้านการ จัดการแหล่งท่องเที่ยว	ตลาดน้ำคลองแห		วัดคูเต่า		วัดนารังนก		ทั้ง 3 แหล่ง	
	ระดับ		ระดับ		ระดับ		ระดับ	
	$\bar{X}$	ความต้องการ	$\bar{X}$	ความต้องการ	$\bar{X}$	ความต้องการ	$\bar{X}$	ความต้องการ
1. การเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว	4.33	มากที่สุด	2.93	ปานกลาง	4.18	มาก	3.83	มาก
2. ระบบสาธารณูปโภค	4.25	มากที่สุด	2.92	ปานกลาง	4.27	มากที่สุด	3.82	มาก
3. การจัดการความ สะอาด	4.19	มาก	3.04	ปานกลาง	4.37	มากที่สุด	3.88	มาก
4. การจัดการความ ปลอดภัย	4.17	มาก	4.01	มาก	4.32	มากที่สุด	4.20	มาก

ตารางที่ 3 ความต้องการของชุมชนในองค์ประกอบที่ 2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

องค์ประกอบด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ตลาดน้ำคลองแห		วัดคูเต่า		วัดนารังนก		ทั้ง 3 แหล่ง	
	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ
5. สิ่งอำนวยความสะดวก	4.06	มาก	3.94	มาก	4.18	มาก	4.07	มาก
รวมองค์ประกอบด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	4.19	มาก	3.46	มาก	4.27	มากที่สุด	3.98	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความต้องการของชุมชนในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ชุมชนมีความต้องการพัฒนา การจัดการความปลอดภัยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.07$) การจัดการความสะอาด ($\bar{X} = 3.88$) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.83$) ตามลำดับ และมีความต้องการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.82$) นอกจากนี้ยังค้นพบว่า วัดนารังนกมีความต้องการด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) ตามมาด้วยตลาดน้ำคลองแห ($\bar{X} = 4.19$) และวัดคูเต่า ($\bar{X} = 3.46$) ตามลำดับ

3) ผลการศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในองค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมและกระบวนการ โดยผลการศึกษาสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความต้องการของชุมชนในองค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมและกระบวนการ

องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ	ตลาดน้ำคลองแห		วัดคูเต่า		วัดนารังนก		รวมทั้ง 3 แหล่ง	
	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ
1. กิจกรรมการท่องเที่ยว	4.18	มาก	3.14	ปานกลาง	3.88	มาก	3.73	มาก
2. การบริการข้อมูลการท่องเที่ยว	4.24	มากที่สุด	3.43	มาก	4.02	มาก	3.89	มาก
3. การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	3.99	มาก	3.36	มาก	3.98	มาก	3.78	มาก
รวมองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ	4.14	มาก	3.31	ปานกลาง	3.96	มาก	3.80	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความต้องการของชุมชนในด้านกิจกรรมและกระบวนการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ชุมชนมีความต้องการพัฒนาการบริการข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมาคือ การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.78$) และมีความต้องการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.73$) นอกจากนี้ยังค้นพบว่าตลาดน้ำคลองแหมีความต้องการพัฒนาด้านกิจกรรมและกระบวนการมากที่สุด ($\bar{X} = 4.14$) ตามมาด้วยวัดนารังนก ($\bar{X} = 3.96$) และวัดคูเต่า ($\bar{X} = 3.31$) ตามลำดับ

4) ผลการศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในองค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วม โดยผลการศึกษาสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความต้องการของชุมชนในองค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม	ตลาดน้ำคลองแห		วัดคูเต่า		วัดนารังนก		รวมทั้ง 3 แหล่ง	
	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$	ระดับความต้องการ
1. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	4.11	มาก	2.90	ปานกลาง	3.26	ปานกลาง	3.45	มาก
2. การมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน	4.24	มากที่สุด	2.94	ปานกลาง	3.41	มาก	3.54	มาก
รวมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม	4.18	มาก	2.92	ปานกลาง	3.33	ปานกลาง	3.49	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ชุมชนมีความต้องการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนมากที่สุด เท่ากับ 3.54 รองลงมา คือ ความต้องการพัฒนา การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เท่ากับ 3.45 นอกจากนี้ยังค้นพบว่า ตลาดน้ำคลองแหมีความต้องการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือ วัดนารังนก ($\bar{X} = 3.33$) และวัดคูเต่า ($\bar{X} = 2.92$) ตามลำดับ

สรุปภาพรวมทั้งหมด พบว่า ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่ชุมชนต้องการพัฒนามากที่สุดคือ ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามมาด้วยด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ นอกจากนี้ยังค้นพบอีกว่าแหล่งท่องเที่ยวต่างกันมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยตลาดน้ำคลองแหต้องการพัฒนาด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

มากที่สุด ส่วนวัดนารังนกต้องการพัฒนาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่วัดคูเต่ามีความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อยกว่าตลาดน้ำคลองแหและวัดนารังนก

การอภิปรายผล

ผลของการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่างในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยชุมชนต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการจัดการความปลอดภัยและระบบสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวแสดงให้เห็นว่าชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการอำนวยความสะดวกเบื้องต้นให้นักท่องเที่ยว ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาระบบการจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ดีจะสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวและต้องการกลับมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวอีกครั้ง (อารยา อินคชสาร, 2554) องค์ประกอบที่ชุมชนต้องการถัดมาคือ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ โดยเฉพาะการบริการการท่องเที่ยวด้านการจัดเตรียมเอกสารเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้เป็นเพราะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชุมชน สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวและสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น นำมาซึ่งการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน (Seyfi, ctal., 2019) ถัดมาคือ ต้องการพัฒนาด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เป็นเพราะ แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่างจะมีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ แต่แหล่งท่องเที่ยวทั้งสามแหล่งยังขาดการบูรณาการคุณค่าหลักของแหล่งท่องเที่ยวและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ซึ่งสมพร คล้ายวิเชียร, และคณะ (2550) อธิบายว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีการนำภูมิปัญญาและความ เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นแกนหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน จะช่วยสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น และองค์ประกอบสุดท้ายที่ชุมชนต้องการพัฒนา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย ท้ายที่สุดชุมชนก็จะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศิริจรรยา ประพุดติกิจ, 2553)

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังค้นพบว่า แหล่งท่องเที่ยวต่างกันมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยที่ตลาดน้ำคลองแหต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะ ตลาดน้ำคลองแหมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่คลุมเครือมากกว่าวัดคูเต่า และวัดนารังนก โดย Urosevic (2012) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าหลักและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเผยแพร่หรือบอกต่อความประทับใจด้านคุณค่า

ของแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ นำมาซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ตลาดน้ำคลองแหมีความต้องการพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถบอกต่อความประทับใจได้ โดยเฉพาะเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมส่วนวัดนารังนกต้องการพัฒนาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากวัดนารังนกมีตำนานที่น่าสนใจมาก โดยเฉพาะตำนานหลวงพ่อลิ้นดำซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในวงการพระเครื่องเมืองไทย (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแม่athom, 2562) ดังนั้นหากวัดนารังนกได้รับการพัฒนาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวก็จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และเมื่อนักท่องเที่ยวได้รับความสะดวก ก็จะรู้สึกประทับใจ และส่งผลกระทบโดยตรงต่อชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวจนนำมาสู่การกลับมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว (อารยา อินคชสาร, 2554) ในขณะที่วัดคูเต๋ามีความต้องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมน้อยกว่าตลาดน้ำคลองแหและวัดนารังนก ทั้งนี้เป็นเพราะวัดคูเต๋เป็นวัดที่มีความสวยงามและโดดเด่นทางวัฒนธรรมมากในจังหวัดสงขลา จนได้รับรางวัลการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ในปี ค.ศ. 2011 (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแม่athom, 2562) นอกจากนี้ จากการสอบถามองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแม่athomยังได้รับข้อมูลเพิ่มเติมว่า คนในชุมชนรอบ ๆ วัดคูเต๋ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการวางแผนและพัฒนาวัดคูเต๋อย่างต่อเนื่องทำให้วัดคูเต๋ากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญของจังหวัดสงขลาด้วยความเข้มแข็งของชุมชนเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ ต้องการศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่างของจังหวัดสงขลา จำนวน 3 แหล่ง ผลของการศึกษาค้นพบว่า ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังค้นพบอีกว่าแหล่งท่องเที่ยวต่างกันมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกัน ซึ่งผลของการศึกษาที่ได้สามารถนำเสนอเป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

1. หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรคำนึงถึงความต้องการพัฒนาของชุมชนเป็นหลัก โดยอาจเรียงลำดับความต้องการที่เร่งด่วนก่อนในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแม่athomซึ่งรับผิดชอบในการจัดสรรงบประมาณแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 2 แหล่ง ดังนั้น หากมีงบประมาณที่ค่อนข้างจำกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจต้องเลือกพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีความต้องการพัฒนาจากคนในชุมชนในระดับสูงก่อนตามลำดับ

2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและคนในชุมชน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและชุมชนต้องถื่นควมมีการวางแผนกลยุทธ์ร่วมกัน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความต้องการของคนในชุมชนมาจัดทำแผน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืนต่อไป และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ดังนั้นการวิจัยในอนาคตอาจทำการศึกษาแนวทาง การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพควบคู่ไปกับข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลก่อนเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) เนื่องจากใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอเทศบาลเมืองคลองแห และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่athom เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น การวิจัยในอนาคตอาจเก็บข้อมูลในช่วงหลังเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) แล้วเปรียบเทียบความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง เพื่อนำไปปรับแผนกลยุทธ์ให้ทัน กับความต้องการของชุมชนและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

รายการอ้างอิง

- กัลยา สว่างคง. (2558). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกในจังหวัดสระบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ*, 18, 10-25.
- จามจุรี ศรีชูฉม, ปุณยวีร์ ศรีรัตน, และนิภาพร แซ่เจ๋น. (2558). การศึกษาความพร้อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษาอุทยานบ่อน้ำร้อน ตำบลวังหิน อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 35(3), 91-114.
- จุฑาธิปต์ จันท์เอียด, อังสุมาลิน จำนงชอบ, และณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 9(2), 21-38.
- ณัฐธินี ทองดี. (2560). ความพอเพียง: ฐานคิดการรักษามรดกทางวัฒนธรรมในภาคอีสานสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 12(1), 35-58.
- นราวดี บัวขวัญ. (2556). *รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ตลาดน้ำคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.]

- ทิพาพร ไตรบรรณ. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา หมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.]
- เทศบาลเมืองคลองแห. (2562). แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2558-2560). http://www.klonghaecity.go.th/files/com_strategy/2019-02_2243a0003545091.pdf
- เถลิงศักดิ์ ชัยชาญ. (2556). การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- บุญใจ ศรีสถิตย่นรากร. (2555). การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใบเฟิร์น วงษ์บัวงาม และมุขสุดา พูลสวัสดิ์. (2556). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โครงการที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภาคการเกษตร ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ปฐม หงส์สุวรรณ และกรรณิการ์ สุพิชญ์. (2560). แผนงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อีสานตอนกลาง: กรณีจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม. รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปิ่นฤทัย คงทอง และสุวารี นามวงศ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 12(2), 1-32.
- ภัทรชนกัลย์ เตียไพบุลย์. (2557). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน บ้านห้วยอนวัด ตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.]
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส. (2556). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าเพื่อความยั่งยืน. *Journal of Community Development Research*, 6(1), 42-60.
- ศิริจรรยา ประพุดติกิจ. (2553). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอมือง จังหวัดตราด เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. [ปริญญานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.]
- สมาพร คล้ายวิเชียร, เกษสุดา บุณพันศักดิ์, และกัญธิมา นาคนิชาติ. (2550). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุทธิ เสริฐศรี. (2557). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโดน อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.]

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย พ.ศ. 2559 (ในรอบปี 2558)*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย พ.ศ. 2560 (ในรอบปี 2559)*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อดิสร ศักดิ์สูง และวรุฒม์ นาทิ. (2559). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน บริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม. (2562). *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2558-2560)*. <http://maetom.go.th/content/information.pdf>
- อารยา อินทชสาร. (2554). *การประเมินศักยภาพของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.]
- Aref, F., Gill, S. S., & Aref, F. (2010). Tourism development in local communities: As a community development approach. *Journal of American Science*, 6(2), 155-161.
- Haukeland, J. V. (2011). Tourism stakeholders' perceptions of national park management in Norway. *Journal of Sustainable Tourism*, 19, 133-153.
- Muganda, M., Sirima, A., & Ezra, P. M. (2013). The role of local communities in tourism development: Grassroots perspectives from Tanzania. *Journal of Human Ecology*, 41(1), 53-66.
- Seyfi, S., Hall, C. M., & Rasoolimanesh, M. (2019). Exploring Memorable Cultural Tourism Experiences. *Journal of Heritage Tourism*. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2019.1639717>
- Urosevic, N. (2012). Cultural identity and cultural tourism – between the local and the global. *Singidunum Journal*, 9(1), 67-76.